

Názov ústavného projektu: **Archeologická prospekcia oblasti stredného Poiplia**

Projekt s podporou štátu: R-08/036

Vedúci projektu: Mgr. Ján Beljak

Spolupracovníci z AÚ SAV: Mgr. Róbert Malček

Spolupracovníci z iných inštitúcií: Mgr. Noémi Pažinová (KA FF UKF Nitra); PhDr. Pavol Maliniak (UMB Banská Bystrica).

Charakteristika a ciele

Projekt Archeologická prospekcia oblasti stredného Poiplia je zameraný na analýzu dát získaných z povrchových zberov a iných prameňov, posúdenie základných činiteľov prírodného prostredia a prípadne postihnutie určitých zmien vo vývoji osídlenia sledovaného regiónu. Cieľom je prispieť k zveľadeniu materiálovému fondu oblasti a zároveň identifikovať kultúrny vývoj v sledovanej oblasti.

Počiatky archeologického bádania sledovanej oblasti sú späté s niekoľkými nadšencami, ktorí ešte v 18. storočí vyzbierali, zhromažďovali a čiastočne aj spracovávali archeologický materiál. Patria sem napr. L. Hüvössy (nazbieraný materiál sa dodnes zachoval v múzeu v Rimavskej Sobote), A. Kmet' (venoval sa archeologickým výskumom svojho okolia narodil sa v Bzenici, okr. Žarnovica a celej Hontianskej župy; materiál z nálezov daroval Slovenskému národnému múzeu v Martine), E. Nyáry (vyhľadával praveké osídlenie a zbieral materiál aj na území Hontu a Gemera), J. Thomka (časť nazhromaždeného materiálu sa po jeho smrti dostal do múzea v Banskej Bystrici), L. Leustách, Š. Horváth (robil zbery a záchranné výskumy v okolí Šiah, Tupej a Ipeľskom Predmostí).

Ďalšie archeologické výskumy a prieskumy sú späté s V. Budinským-Kričkom, ktorý ako riaditeľ Štátneho archeologického ústavu v Martine registroval a spracovával materiál aj z Poiplia, ďalej s prácou Š. Janšáka, ktorý zameral a vyhotovil plány mnohých hradísk v oblasti a sledoval sídliská v okolí Šiah a Modrého Kameňa. A. Petrovský-Šichman sa roku 1955 venoval prieskumu Poiplia, od Šiach po Kováčovce. J. Bárta uskutočnil mnohé informatívne prieskumy v jaskyniach, ďalej záchranné, speleologické a archeologické výskumy aj so zameraním jaskynných priestorov. G. Balaša uskutočnil mnohé prieskumy a archeologické výskumy a publikoval aj komplexnú prácu o pravekom osídlení južného a stredného Slovenska. Rozmach bádania priniesli 70-te, 80-te a 90-te roky 20. storočia, keď v oblasti prebiehali aj rozsiahlejšie prieskumné aktivity zásluhou J. Bátoru, G. Nevizanského a L. Bánesza, ako aj O. Oždániho, V. Furmánka, P. Páterku, R. Malčeka a T. Pálinkása.

Zhodnotenie archeologickej prospekcie:

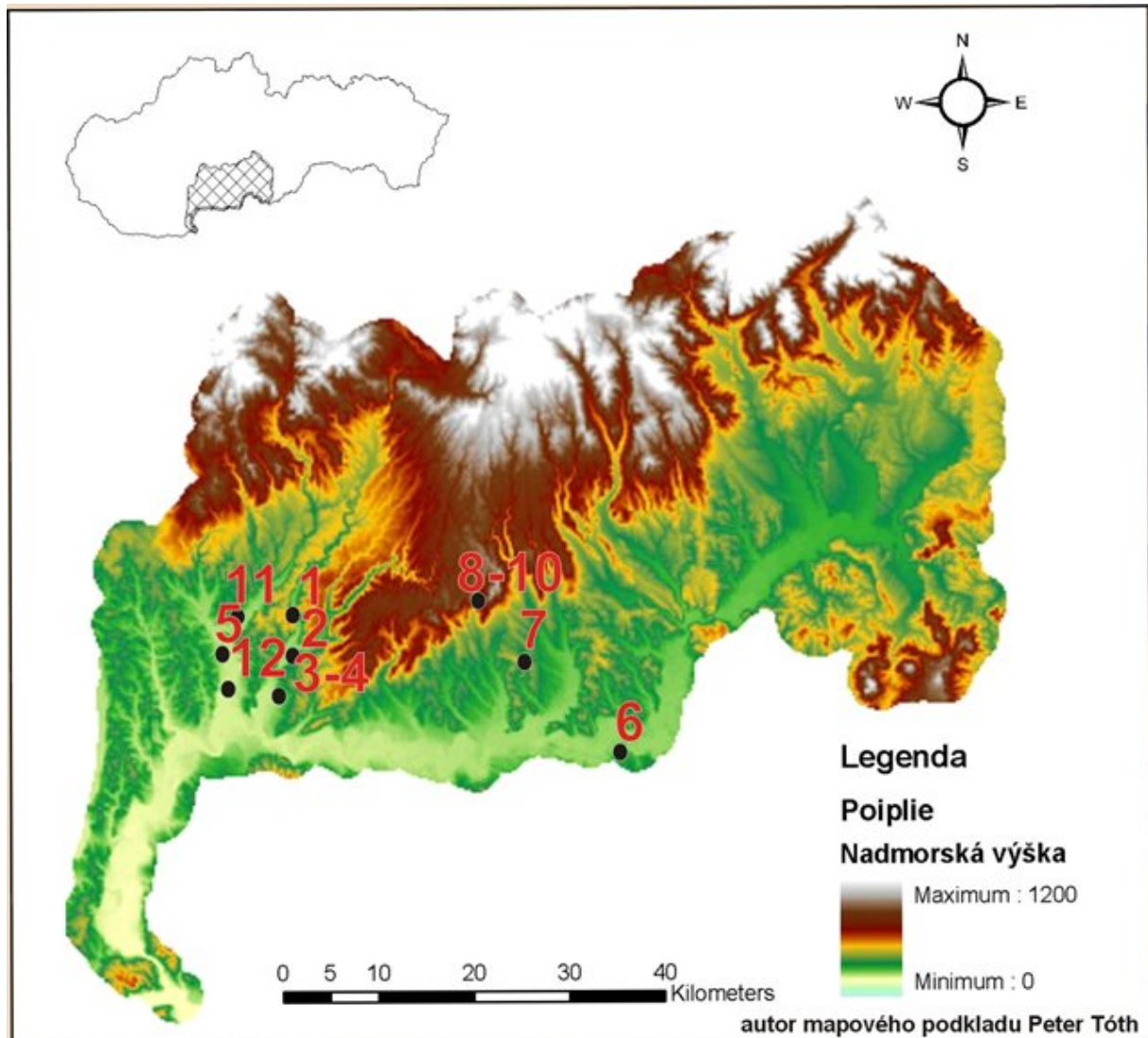
Celkovo bolo v rámci realizácie projektu v roku 2008 preskúmaných 12 archeologických lokalít.

Osídlenie zo záveru mladšej doby kamennej sa podarilo identifikovať v polohách Dudince-Nad cestou, Plášťovce-Tulipánka, Plášťovce-Lanovisko a Lišov-Senné. Z uvedených polôh pochádza väčšie množstvo keramického materiálu jednoznačne datovateľného do eneolitu. Niekoľko atypických pravekých črepov sa nachádzalo v Horných Rykynčiciach-Dolných Lúkach. Do doby bronzovej sú datované keramické fragmenty z polôh Plášťovce-Lanovisko, Kováčovce-Hladovec, Sucháň-Polomská, Sucháň-Konôpky a Lišov-Senné.

Na osídlenie z mladšej doby rímskej v Plášťovciach-Ľanovisku poukazuje malé množstvo nálezov germánskych črepov.

Stopy stredovekého osídlenia sú viditeľné na sporadických keramických fragmentoch z nálezísk Lišov-Senné a Dudince-Nad cestou.

Novoveká keramika (17.-20.storočie) sa nachádzala v polohách Medovarce-Pod závozom, Rykynčice Dolné lúky, Stredné Plachtince intravilán, Lišov-Senné a SucháňMeričková. Azda najvýznamnejšou novovekou lokalitou je posledne menovaná, kde bol početný keramický materiál vyzbieraný priamo z koryta lesnej bystrinky resp. prameňa, ktorému miestny obyvatelia pripisovali liečivé a magické účinky.

Obr. 01. Mapa lokalít - Archeologická prospekcia 2008 - STREDNÉ POIPLIE

1. Medovarce-Pod závozom;
2. Horné Rykynčice - Dolné Lúky;
3. Plášťovce - Ľanovisko;
4. Plášťovce - Tulipánka;

5. Súdovce - Žarnový vrch;
6. Kováčovce - Hladovec;
7. Stredné Plachtince - intravilán;
8. Sucháň - Polomská;
9. Sucháň - Konôpky;
10. Sucháň - Meríčková;
11. Lišov - Senné (Siebrenica);
12. Dudince - Nad cestou.

Obr. 02. Lišov, Senné; výber nálezov.

Obr. 03. Plášťovce, Lanovisko; výber nálezov.

Obr. 04. Plášťovce, Tulipánka; výber nálezov.